

Воробйова Оксана Миколаївна,
 докторка філософії, викладачка фахового
 медико-фармацевтичного коледжу,
 Полтавський державний
 медичний університет, Україна
Vorobiova Oksana,
 Ph.D, Lecturer at Professional College
 of Medicine and Pharmacy,
 Poltava State Medical University, Ukraine
E-mail: nazarenko.oksan@gmail.com
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8592-4872>

Прокопенко Вікторія Вікторівна,
 кандидатка філософських наук, викладачка
 кафедри філософії та суспільних наук,
 Полтавський державний
 медичний університет, Україна
Prokopenko Viktoriia,
 Ph.D, Lecturer at Professional College
 of Medicine and Pharmacy,
 Poltava State Medical University, Ukraine
E-mail: vika.blondi@gmail.com
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5368-0674>

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

A Розкрито поняття «індивідуальне навчання», особливості технологій індивідуального навчання здобувачів медичної освіти. Проаналізовано різні погляди науковців щодо індивідуалізації навчання, визначено мету, завдання, основні етапи проєктування індивідуальної навчальної діяльності. Особлива увага приділена умовам, що мають значення для організації індивідуального навчання. Обґрунтовано умови створення індивідуальної траєкторії навчання. У роботі розкриті ключові технології індивідуального навчання. Доведено, що застосування технологій індивідуального навчання підвищує якість медичної освіти, розвиває самостійність здобувачів освіти, здатність до самоосвіти та самовдосконалення, мотивує майбутніх медиків якісно навчатись.

Ключові слова: індивідуальність; індивідуалізація; навчання; розвиток; технологія навчання; педагогічний процес; індивідуальні особливості

Implementation of the technology of individual training as a condition of high-quality medical education

S The article reveals the concept of "individual training" features of individual training technologies for medical education students. Various views of scientists on the individualization of training are analyzed, goals, tasks, main stages of designing individual educational activities are determined. Particular attention is paid to the conditions that are important for the organization of individual training. The conditions for creating an individual training trajectory are justified. The work reveals key technologies of individual training. It has been proven that the use of individual training technologies increases the quality of medical education, develops the independence of educational applicants, the ability to self-education and self-improvement, motivates future doctors to study qualitatively.

Keywords: individuality; individualization; training; development; training technology; pedagogical process; individual features

Актуальність проблеми. Медична наука і практика в Україні активно розвиваються, тож постає необхідність змін в освіті медичних працівників відповідно до міжнародних стандартів. Упровадження інновацій, осучаснення

навчально-методичної бази в медичній галузі – обов’язкова умова.

Одним із фундаментальних принципів навчання є врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Згідно із

сучасними документами про освіту особистість є метою освіти, тобто реалізується особистісно зорієнтований, компетентісний та інші підходи. Тому формування особистості майбутніх медичних працівників неможливе без урахування його індивідуальних особливостей.

Індивідуалізація навчання у сучасному світі має велике значення для побудови індивідуальної навчальної траєкторії для студента. Тому цей напрям є важливою науково-методичною проблемою сьогодення.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема індивідуалізації навчання знайшла своє відображення у педагогічній спадщині педагогів минулого. Ф. Дістервег, Я. Коменський, Й. Песталоцці звертали увагу на необхідність урахування в процесі навчання різного рівня підготовленості тих, кого навчають [6, с. 192].

Під час аналізу вітчизняної, зарубіжної педагогічної й методичної літератури виявилось, що дослідники приділяють значну увагу індивідуалізації навчання. Збільшується кількість праць теоретичного та практичного характеру. Дослідження науковців стосуються як загальних положень, так і окремих аспектів: індивідуалізації навчання (О. Бударний, Т. Вожегова, В. Володько, А. Границька, В. Крутецький, Л. Смалько, Т. Некрасова, В. Одинцов, Г. Коберник, М. Мартинович, А. Стеблецький); індивідуальної та індивідуально-творчої роботи (Л. Кондратова, В. Буряк, В. Моторіна); реалізації індивідуального підходу (М. Сосяк, І. Шайдур); технології індивідуального навчання (Ю. Макаров, Л. Липова); особливостей здійснення індивідуалізації навчання у вишах (С. Гончаренко, Б. Дьяченко, Н. Завізна та ін.); визначення умов організації індивідуалізації навчання (Т. Годованюк, Ж. Ковалів, С. Овчаров); формування індивідуального алгоритму навчання (Ж. Богдан, В. Колдаєв, П. Носов, А. Хуторський) [2, с. 227].

У роботах класиків радянської педагогіки Ю. Бабанський, В. Давидов, А. Кірсанов, І. Клігман, І. Підкасистий, Г. Щукіна висвітлюються ґрунтовні положення щодо застосування індивідуального підходу в навчанні. Найретельніший узагальнювальний аналіз досліджуваного феномену здійснила І. Унт [7, с. 47].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як свідчить дослідження, питання шляхів розв'язання проблеми провадження технологій індивідуального навчання у практику сучасної медичної освіти у наш час залишається відкритим.

Мета статті полягає у визначенні та аналізі актуальних проблем і перспектив реалізації технології індивідуального навчання як умови якісної медичної освіти.

Викладення основного матеріалу. У закладах медичної освіти навчання відбувається у різних організаційних формах, з урахуванням змісту навчального матеріалу, віку студентів та їхніх індивідуальних можливостей. Особливу увагу приділяють індивідуальній формі навчання.

Сучасна наукова література розрізняє кілька видів індивідуальної форми роботи: індивідуальна, індивідуалізована та індивідуалізовано-групова. В індивідуальній формі роботи студенти самостійно виконують завдання у власному темпі, і ця форма застосовується на всіх етапах навчання. При індивідуалізованій формі кожен студент отримує спеціальне завдання, яке враховує його навчальні можливості. Індивідуалізовано-групова форма є додатковою формою навчання, яка уникає відставання слабких студентів.

Індивідуальна форма роботи на занятті дозволяє враховувати темп навчання кожного студента, його підготовку і надає можливість диференціювати завдання, контролювати й оцінювати результати. Вона забезпечує відносну самостійність студентів, але вимагає великих зусиль викладача [1, с. 53].

Отже, індивідуальне навчання включає три компоненти: викладача, студента і засоби навчання, і ґрунтується на взаємодії між ними. Індивідуальне навчання ставить за мету забезпечити студентам глибокі знання і професійні вміння, враховуючи їх індивідуальні особливості. У процесі індивідуального навчання студенти усвідомлюють свої переваги, недоліки, можливості та здібності, що сприяє формуванню самосвідомості, відповідальності та самоконтролю [3].

Освітня технологія, що базується на індивідуалізації, враховує індивідуальні особливості студентів і ставить перед собою завдання озброїти їх системою спеціальних знань, умінь і навичок, а також сформувати готовність до самостійної діяльності.

Педагогічна технологія охоплює всі аспекти та етапи освітнього процесу, передбачає комплексне врахування та цілеспрямований розвиток психологічних компонентів індивідуальності студента. Технологія індивідуального навчання включає організацію навчально-пізнавального процесу з пріоритетним застосуванням індивідуального підходу та індивідуальної форми навчання. Вона є динамічною системою, що охоплює всі аспекти навчання: цілі, зміст, методи та засоби.

Так, індивідуальний підхід є принципом, який може бути реалізований у всіх існуючих технологіях навчання. Індивідуалізація навчання може розглядатись як проникаюча технологія, що передбачає особливу організацію освітнього процесу. Проте, на практиці індивідуалізація навчання часто має епізодичний характер.

Для студентів індивідуалізація проявляється у зростанні самостійної роботи, можливості впливати на зміст навчання, участі в побудові освітньої траєкторії та зростанні відповідальності за результати своєї діяльності.

Для викладачів перехід до застосування технологій індивідуального навчання вимагає виконання багатьох обов'язкових умов у цьому напрямі діяльності [7, с. 47].

Існує низка технологій індивідуального навчання, які можна використовувати для проєктування педагогічної діяльності на основі індивідуальних якостей студентів: проєктна технологія, технологія продуктивної освіти, технологія індивідуального навчання І. Унт, адаптивна система навчання А. Границької, навчання на основі індивідуально-орієнтованого навчального плану В. Шадрікова, технологія «портфоліо» тощо.

Технології індивідуального навчання мають свої переваги та недоліки, та їхні проблеми часто є епізодичними.

Науковці прагнуть знайти шляхи вирішення проблеми реалізації технологій індивідуального навчання у практиці навчання та виховання. Наприклад, низка учених пропонує виділити індивідуальне навчання в окрему групу педагогічних технологій, найальтернативніших по відношенню до традиційної лекційно-практичної системи навчання: вальдорфська педагогіка (Р. Штайнер); технологія саморозвитку (М. Монтессорі); технологія Дальтон-план

(Х. Паркхерст); технологія вільної праці (С. Френе); школа-парк (М. Балабан); цілісна модель вільної школи (Т. Войтенко) [6, с. 191].

Технологія індивідуального навчання має низку особливостей і характеристик. Серед них можна виділити:

- відносну самостійність дій (технологія індивідуального навчання спрямована на посилення самостійності студентів у виконанні навчальних завдань. Вона стимулює їхню активну позицію, розвиває вміння самостійно мислити, аналізувати та знаходити рішення).

- задоволення від самопізнання та самоствердження (індивідуальне навчання надає студентам можливість досліджувати та відкривати нові знання самостійно).

- почуття відповідальності (індивідуальна навчальна діяльність передбачає відповідальність студента за власне навчання).

- вплив зовнішніх факторів: у процесі індивідуального навчання зовнішні фактори, такі як похвала від викладача або відчуття важливості своєї роботи, можуть впливати на мотивацію та результативність студента. Позитивні оцінки, визнання успіхів і значущість його зусиль можуть підтримувати його мотивацію та самопочуття.

Загальні особливості реалізації технології індивідуального навчання включають: подолання індивідуальних недоліків у знаннях, уміннях, навичках, процесах мислення; врахування і подолання недоліків сімейного виховання, недорозвиток сфери мотивації, слабкості волі; оптимізація освітнього процесу зі здібними й обдарованими студентами; надання свободи вибору елементів процесу навчання; формування адекватної самооцінки учнів; використання ТЗН, комп'ютера; підтримка здібних і обдарованих студентів [4].

Сучасна педагогічна технологія обов'язково повинна орієнтуватись на визнання індивідуальності здобувача освіти, тому що студенти однієї групи володіють різним рівнем засвоєння знань і науковості. Індивідуальна різниця проявляється також і в типах мислення.

Передумовою впровадження технологій індивідуального навчання та його елементів у систему організації освітнього процесу є вивчення та діагностика викладачем індивідуальних особливостей здобувачів освіти у групі [6, с. 193].

Технологія І. Унт передбачає індивідуальні навчальні завдання для самостійної роботи, робочі зошити з друкованою основою, керівництво до індивідуальної самостійної роботи, а також пристосування до навчальної літератури, яка є у наявності.

Технологія А. Границької має оригінальну нелінійну конструкцію заняття: перша частина – навчання всіх, друга частина – два паралельних процеси: самостійна робота студентів та індивідуальна робота викладача з окремими студентами. Використання узагальнених схем, робота в парах змінного складу, багаторівневих завдань із адаптацією.

Технологія «портфоліо». У сучасній освіті – це папка індивідуальних досягнень учня, а саме – форма і процес організації (колекція, відбір і аналіз) зразків і продуктів навчально-пізнавальної діяльності студента, відповідних інформаційних матеріалів із зовнішніх джерел, що використовуються для аналізу, всебічної кількісної та якісної оцінки рівня навченості студента і подальшої корекції процесу навчання.

Використання портфоліо є важливим інструментом у технологіях індивідуального навчання. Воно може мати наступні переваги: надає можливість викладачу і студенту обговорити досягнення, прогрес та особливості роботи студента. Це сприяє взаєморозумінню, аналізу та плануванню подальших кроків у навчанні; надає можливість студенту обґрунтувати свої цілі та плани на майбутнє навчання; може встановити сполучення між своїми поточними знаннями і новими цілями, що сприяє систематизації та зосередженості в освітньому процесі.

Портфоліо може використовуватись для відстеження особистісного зростання студента, його змін і розвитку протягом навчання. Це сприяє свідомому саморозвитку та контролю [4].

В основі індивідуального навчання лежить співпраця викладача і студента, тому значення в процесі організації такого навчання необхідно відвести особливостям їхнього спілкування. Визначають характеристики правильних стосунків між студентом і викладачем: поєднання і взаємодія факторів співпраці й управління; формування духу корпоративності, колегіальності, професійної спільності викладача зі студентом; орієнтація системи педагогічного спілкування на дорослу людину з розвинутою самосвідомістю, уникання

авторитарних дій; використання інтересу студентів до майбутньої спеціальності.

В умовах індивідуального навчання велике значення має психолого-педагогічна культура спілкування. Індивідуальне навчання підтримує активність студентів за рахунок цілеспрямованого вивчення запропонованого матеріалу, а також виконання творчих завдань. Правильна та вміла організація освітнього процесу з боку викладача створює умови для максимального виявлення інтелектуальних і творчих здібностей студентів.

Проблема професіоналізму в педагогічній діяльності досліджувалася багатьма педагогами, психологами і методистами. Професіональний викладач у повній мірі забезпечує реалізацію індивідуального підходу стосовно організації навчання: конкретизує загальні цілі навчання, враховує знання про особистісні властивості студентів, організовує індивідуальне навчання на основі системності й раціональної послідовності та єдності вимог до його результатів, раціонально поєднує індивідуальне навчання з іншими формами навчання.

Необхідною умовою професіоналізму викладача також є високий рівень інтелекту, ерудиції, ґрунтовні знання з дисципліни, обізнаність із літературними джерелами, вільне володіння сучасними інформаційними технологіями. Відсутність однієї з визначених ознак може суттєво вплинути на стан індивідуального навчання та його результат.

Індивідуальний стиль діяльності студента в роботах дослідників можна розглядати як комплексну систему, яка формується на основі особистісних характеристик і фізіологічних особливостей. Цей стиль визначається типологічно зумовленими методами і прийомами діяльності та є стабільним, але й водночас залежить від особистих якостей і умов, у яких відбувається діяльність.

Для успішної організації навчальної діяльності студентів-медиків важливо створити індивідуальні навчальні траєкторії, що враховують їхні особисті можливості та вимоги навчального плану. Ці траєкторії передбачають різні види та терміни контролю за вивченням кожної дисципліни для кожного студента. При цьому студенти можуть змінювати свої індивідуальні траєкторії в залежності від своїх здібностей і можливостей у виконанні навчального навантаження. Такі зміни

можуть давати студентам можливість отримати залік достроково, що сприяє їхній зацікавленості та відповідальному ставленню до навчання.

Здобувачі освіти, які навчаються за індивідуальним планом, проявляють відповідальність у виконанні завдань, пов'язаних зі своєю професійною діяльністю [3].

Висновки з даного дослідження. Отже, провівши аналіз сучасного стану та розвитку проблеми індивідуалізації навчання в медичних закладах, ми пересвідчилились у актуальності даного дослідження. Використання технологій індивідуального навчання в освітньому процесі медичних закладів виявилось дуже корисним для підвищення якості підготовки майбутніх медичних фахівців і розвитку їхніх особистісних якостей. Вважаємо доцільним постійно вдосконалювати підготовку майбутніх медичних фахівців до професійної діяльності з використанням технологій індивідуалізованого навчання.

Для формування професійної компетентності майбутніх медичних працівників як всебічно розвинених і творчих особистостей необхідно використовувати не лише одну технологію. Інтегрований підхід може бути ефективнішим, де компонентами є сукупність прогресивних технологій, спрямованих на розвиток особистості майбутнього медичного працівника.

Перспективи подальших наукових розвідок. Наше дослідження не претендує на вичерпність усіх аспектів проблеми реалізації технологій індивідуального навчання в закладах медичної освіти. У майбутніх наукових дослідженнях важливими будуть: розроблення та впровадження нових технологій, адаптація раніше розроблених технологій, систематичне вивчення досвіду впровадження технологій індивідуального навчання в освітніх закладах України, Європи та світу.

Список використаних джерел

1. Барановська О. В. Розвиток творчої особистості в умовах диференційованого навчання. *Райдуга творчості* : практично зорієнтований посібник / гол. ред. В. І. Сафіулін, наук. ред. В. Ф. Паламарчук. Київ : Освіта України, 2010. С. 53–60.

2. Волобуєва І. В. Індивідуалізація навчання як психолого-педагогічна проблема сучасної

вищої школи. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 227–231.

3. Годованюк Т. Л. Індивідуальне навчання у вищій школі. Київ : НПУ імені Драгоманова, 2010. 160 с.

4. Інноваційні технології навчання : навч. посіб. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [відп. ред. Х. Ш. Бахтіярова, наук. ред. А. В. Арістова]. Київ : НТУ, 2017. 172 с.

5. Каськова Л., Андріянова О., Янко Н., Амосова Л., Яценко П., Артем'єв А. Сучасні технології навчання як метод інтеграції медичної освіти в міжнародний освітній простір. *Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. Полтава, 2023. С. 94–95.

6. Лозенко А. Індивідуалізація в умовах традиційної технології навчання: проблеми і перспективи. *Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. Вип. 9, ч. 3. С. 191–194.

7. Малоіван М. Становлення проблеми індивідуалізації та диференціації навчального процесу. *Science and Education a New Dimension (Pedagogy and Psychology)*. 2016. Vol. IV (39), is. 79. P. 47–52.

8. Нагорна Н., Васюк С., Нагорний В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку вищої медичної та фармацевтичної освіти. *Сучасний стан та перспективи розвитку освітнього простору: глобальний вимір* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25 листопада 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 51–54.

9. Онишків З. М. Індивідуалізація навчального процесу як науково-педагогічна проблема. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Педагогіка*. 2002. № 9. С. 6–9.

10. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2003. 255 с.

References

1. Baranovska, O. V. (2010). Rozvytok tvorchoi osobystosti v umovakh dyferentsiiovanoho navchannia [Development of a creative personality in conditions of differentiated education]. In

V. I. Safiulin, V. F. Palamarchuk (Eds.), *Raiduha tvorchoosti [A rainbow of creativity]: praktychno zoriientovanyi posobnyk* (pp. 53-60). Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].

2. Volobueva, I. V. (2013). Indyvidualizatsiia navchannia yak psykholoho-pedahohichna problema suchasnoi vyshchoi shkoly [Individualization of learning as a psychological and pedagogical problem of modern higher education]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia, pedahohiky ta psykholohii [Actual problems of public administration, pedagogy and psychology]*, 2, 227-231 [in Ukrainian].

3. Hodovaniuk, T. L. (2010). *Indyvidualne navchannia u vyshchii shkoli [Individual training in higher education]*. Kyiv: NPU imeni Drahomanova [in Ukrainian].

4. Bakhtiarova, Kh. Sh., & Aristova, A. V. (Eds.). (2017). *Innovatsiini tekhnolohii navchannia [Innovative learning technologies]: navch. posibn. dlia stud. vyshchych tekhnichnykh navchalnykh zakladiv*. Kyiv: NTU [in Ukrainian].

5. Kaskova, L., Andriianova, O., Yanko, N., Amosova, L., Yatsenko, P., & Artemiev, A. (2023). Suchasni tekhnolohii navchannia yak metod intehtatsii medychnoi osvity v mizhnarodnyi osvithii prostir [Modern learning technologies as a method of integrating medical education into the international educational space]. In *Medychna osvita za novymy standartamy: vyklyky ta intehtatsiia v mizhnarodnyi osvithii prostir [Medical education according to new standards: challenges and integration into the international educational space]: materialy navchalno-naukovoї konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu* (pp. 94-95). Poltava [in Ukrainian].

6. Lozenko, A. (2016). Indyvidualizatsiia v umovakh tradytsiinoi tekhnolohii navchannia: problemy i perspektyvy [Individualization in the

conditions of traditional learning technology: problems and prospects]. In *Naukovi zapysky. Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity [Proceedings. Problems of the methodology of physical, mathematical and technological education]* (Is. 9, part 3, pp. 191-194). Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka [in Ukrainian].

7. Maloivan, M. (2016). Stanovlennia problemy indyvidualizatsii ta dyferentsiatsii navchalnoho protsesu [Formation of the problem of individualization and differentiation of the educational process]. *Science and Education a New Dimension (Pedagogy and Psychology)*, IV (39), 79, 47-52 [in Ukrainian].

8. Nahorna, N., & Vasiuk, S., & Nahorny, V. (2016). Suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku vyshchoi medychnoi ta farmatsevychnoi osvity [The current state, problems and prospects for the development of higher medical and pharmaceutical education]. In *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku osvithnoho prostoru: hlobalnyi vymir [The current state and prospects for the development of the educational space: a global dimension]: materialy mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* (pp. 51-54). Zaporizhzhia [in Ukrainian].

9. Onyshkiv, Z. M. (2002). Indyvidualizatsiia navchalnoho protsesu yak naukovo-pedahohichna problema [Individualization of the educational process as a scientific and pedagogical problem]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Pedahohika [Scientific notes of Ternopil State Pedagogical University. Pedagogy]*, 9, 6-9 [in Ukrainian].

10. Piekhota, O. M., Kiktenko, A. Z., & Liubarska, O. M. (2003). *Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]: navch.-metod. posib.* Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 26.06.2023